

Вісин В. В.

*доктор історичних наук, доцент,
професор кафедри гуманітарних наук і права
Луцького національного технічного університету*

Вісіна Т. М.

*кандидат історичних наук, доцент
доцент кафедри міжнародних економічних відносин
Луцького національного технічного університету*

Кравчук П. Я.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин
Луцького національного технічного університету*

Visyn V. V.

*Doctor of History, Associate Professor,
Professor of Humanities and Law Department
Lutsk National Technical University*

Visyna T. N.

*Candidate of Historical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of International Economic Relations Department
Lutsk National Technical University*

Kravchuk P. J.

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of International Economic Relations Department
Lutsk National Technical University*

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО КООПЕРАТИВНОГО РУХУ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

MAIN TRENDS IN DEVELOPMENT OF INTERNATIONAL COOPERATIVE MOVEMENT AT THE MODERN STAGE

Анотація. У статті розглянуто сучасну структуру, форми і методи діяльності Міжнародного кооперативного альянсу. Зазначено, що Міжнародний кооперативний альянс є впливовою економічною і політичною силою, яка сприяє глобальному розвитку кооперативного руху, захищає цінності та принципи кооперації, піклується про розвиток людства, економічний і соціальний прогрес.

Ключові слова: Міжнародний кооперативний альянс, українська кооперація, кооперативний рух, статут, правління, кооператив.

Постановка проблеми. Головна тенденція розвитку сучасного кооперативного руху – активізація міжнародного співробітництва на регіональному й світовому рівнях. До активнішої співпраці кооператорів спонукають передусім економічні чинники. В умовах глобалізації економіки та інформаційної революції лише спільно можна забезпечити потреби в ресурсах та досвіді праці. Взаємна підтримка дає змогу впроваджувати нові технології, модернізувати виробництво, готувати кадри, успішніше популяризувати кооперативну ідею. Міжнародне співробітництво нині відбувається як на основі спеціальних партнерських угод, так і через міжнародні кооперативні організації. Головною координуючою структурою світового кооперативного руху є Міжнародний кооперативний альянс. Вивчення досвіду цієї представницької інституції дасть змогу сучасним українським кооперативним об'єднанням долучитися до діяльності міжнародного кооперативного руху.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дану проблему досліджували вітчизняні науковці С. Гелей [1],

С. Семів [2], В. Апопій [3], С. Бабенко [4], А. Гальчинський, В. Геєць [5] та ін. Проте вивчення сучасної структури, форм і методів діяльності міжнародного кооперативного руху, а також взаємин з українською кооперацією потребує більш детального дослідження.

Мета статті полягає у відтворенні цілісної картини діяльності сучасного міжнародного кооперативного руху, його структури, пріоритетних напрямів розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. За час існування міжнародний кооперативний рух став вагомим фактором світового економічного й політичного життя. Понад сто років координацією міжнародної кооперативної діяльності займається Міжнародний кооперативний альянс (МКА). Сьогодні він має статус «А» першої категорії в економічних і соціальних радах, в ЮНЕСКО та деяких інших міжнародних організаціях. Альянс почав активно підтримувати й захищати інтереси широких верств населення, брати участь у заходах, що проводяться ООН та її спеціалізованими органами, підтримувати акції

демократичних і миролюбних сил. Розширилася діяльність МКА щодо надання допомоги кооперативам країн, що розвиваються, зросла його роль у розвитку міжнародної співпраці, міжнародної кооперативної торгівлі, туризму, страхування, захисту прав споживачів тощо. Альянс виступив організатором деяких заходів, спрямованих на залучення до кооперативного руху жінок і молоді. Серйозну увагу МКА надав проблемам кооперативної демократії, зміцненню єдності лав міжнародного кооперативного руху. Враховуючи значну роль кооперативів у соціальному розвитку, на 64-й Сесії Генеральної Асамблеї ООН 18 грудня 2009 р. затвердили резолюцію (A/RES/64/136), в якій проголосили 2012 р. Міжнародним роком кооперативів [6].

У другій половині 2012 р. після п'яти років фінансової кризи більшість розвинених економік залишалася в стані кризи. Їх уряди виходили з економіки, скорочуючи свої соціальні зобов'язання і витрати на суспільні потреби, залишаючи громадян ще більш уразливими до економічної нестабільності. У цій ситуації кооперативи дали людям у всьому світі певну надію й ясність. Будучи унікальною моделлю ведення бізнесу, кооперативи надають економічні ресурси й демократичний контроль. Кооперативна модель стала комерційно ефективним і надійним способом ведення довгострокового, ціннісно-орієнтованого бізнесу, який ураховує економічні та соціальні потреби людини. Кооперативний підхід став зручним як для організації малого й середнього, так і великого бізнесу. Кооперативний сектор надав мільйони робочих місць по всьому світу. Кооперативні організації зміцнюють стабільність, вони спрямовані на перспективу, життєздатні й успішні. 2012 р. став поворотним моментом для кооперативної ідеї, щоб оцінити той внесок, який вона родить у забезпеченні безпеки та благополуччя.

У жовтні 2012 р. у Манчестері Генеральна Асамблея Міжнародного кооперативного альянсу прийняла програму «Бачення 2020 року». Проект спрямований на те, щоб кооперативи до 2020 р. стали:

1. визнаним лідером у галузі економічної, соціальної й екологічної усталеності;
2. моделлю, якій нададуть перевагу прості люди;
3. найбільш зростаючою формою бізнесу.

Стратегія цього проекту спрямована на проведення у 2011-2020 рр. Кооперативного десятиріччя впевненого росту. Головні пріоритети цієї програми у тому, щоб розказати про кооперацію максимально більшій кількості людей, надати людям інструменти й базову підтримку, щоб вони змогли створювати, фінансувати і розвивати життєздатні кооперативи й долати бар'єри на цьому шляху. Проект Кооперативного десятиріччя вказує чіткий напрям діяльності на найближчі роки. Завдання МКА, національних кооперативних альянсів, секторальних груп, кооперативів та окремих пайовиків на сучасному етапі полягає у реалізації цієї програми. П'ять основних складників цього проекту:

1. Кооперативна бізнес-модель краща, тому що вона дає людям можливість участі (Участь).
2. Кооперативна бізнес-модель краща, тому що вона створює економічну, соціальну й екологічну сталість (Сталість).
3. Кооперативна бізнес-модель краща, тому що вона, будучи ідентичною (визначається цінностями й принципами кооперації), розміщує людину в основу процесу прийняття рішень і надає великий сенс чесній грі у світову економіку (Ідентичність).
4. Кооперативна бізнес-модель потребує гарантованих сприятливих правових норм для свого росту (Правові рамки).

5. Кооперативна бізнес-модель потребує кооперативного капіталу зі строгим членським контролем (Капітал).

Усі ці п'ять складників проекту взаємопов'язані й становлять його цілісність. Отже, щоб досягти цілей проекту «Бачення 2020 року», необхідно:

1. Вивести участь у межах членства й управління на новий рівень.
2. Розвивати кооперативи як гарантів сталості.
3. Розробити кооперативне послання й забезпечити кооперативну ідентичність.
4. Гарантувати сприятливі правові рамки для кооперативного росту.
5. Забезпечити надійний кооперативний капітал, гарантуючи членський контроль.

Коли піонери кооперації застосували на практиці свої нові ідеї, вони тим самим запропонували людям можливість задовольнити свої потреби, коли цього не могли зробити акціонерні компанії. Сьогодні такі ідеї потрібні всім людям. Світова спільнота зіткнулася з крахом традиційної економіки, в якій прибуток і ріст важливіші за сталість, а приватний прибуток означає більше, ніж суспільне благо. Саме тому цей амбіційний проект спрямований на роз'яснення кооперативного посилу та його широку трансляцію на світове співтовариство. Проект є способом забезпечити людей засобами, які допоможуть їм утілити в життя свої мрії; способом, який дасть змогу всім людям подолати ті перепони, які стоять на шляху втілення їхніх мрій.

Сьогодні Міжнародний кооперативний альянс – одна з найбільших у світі недержавних організацій. Його членами є 303 кооперативних організацій від 105 країн, які репрезентують більше 1 млрд. осіб у всьому світі [7]. Це національні кооперативні об'єднання (спілки, федерації, конфедерації), економічно потужні кооперативи (торговельні товариства, кооперативні банки, страхові компанії), а також міжнародні кооперативні організації.

Міжнародний кооперативний альянс діє на основі власного статуту, який, звичайно, постійно вдосконалювався, зазнаючи тих чи інших змін та доповнень. Нині чинна редакція статуту, прийнята Генеральною Асамблеєю 6 червня 2008 р. Деякі зміни і доповнення Генеральна Асамблея МКА внесла 1.01.2009 і 20.11.2009 [8]. Згідно з правилами, Міжнародний кооперативний альянс є незалежною недержавною асоціацією, яка об'єднує, представляє і обслуговує кооперативи в усьому світі. МКА має статус асоціації, організованої на кооперативних засадах. Її керівництво виборне, а основне джерело фінансування – членські внески. З 1982 р. штаб-квартира цієї організації знаходиться у Женеві (Швейцарія).

Статут МКА визначає завдання цієї організації:

1. Бути світовим репрезентантом кооперативних організацій усіх видів, які у практиці дотримуються кооперативних принципів.
  2. Поширювати в усьому світі кооперативні принципи та методи.
  3. Сприяти розвитку кооперації.
  4. Відстоювати інтереси кооперативного руху в усіх його формах.
  5. Підтримувати добрі взаємовідносини між членами об'єднання.
  6. Сприяти розвитку дружніх та господарських відносин між кооперативами всіх видів як на національному, так і на міжнародному рівнях.
  7. Сприяти зміцненню миру та безпеки.
- МКА досягає своїх цілей:
- збиранням кворуму для обміну досвідом як джерелом інформації про кооперативний розвиток, дослідження й статистику;

– надаючи технічне сприяння кооперативному розвитку;

– створюючи міжнародні спеціальні організації в різних секторах кооперативної економіки та здійснюючи соціальні (громадські) заходи;

– кооперуючись з Організацією Об'єднаних Націй, з іншими неурядовими міжнародними та національними організаціями, які дотримуються цілей, важливих для кооперації;

– іншими належними способами.

Офіційні мови МКА – англійська, французька, німецька, російська та іспанська.

Сучасна децентралізована організаційна структура Міжнародного кооперативного альянсу чотириступенева і включає:

– центральні органи управління (Конгрес, Генеральна Асамблея, Правління, Комітет аудиту і контролю, Адміністрація МКА);

– чотири регіональні органи управління (регіональні асамблеї, регіональні правління та адміністрації для Європи, Азії й Океанії, Америки й Африки);

– глобальні регіональні секторальні організації;

– тематичні комітети [8].

Конгреси Міжнародного кооперативного альянсу – це форуми кооператорів з усього світу, участь у яких можуть брати й не члени МКА. На конгреси запрошуються також представники міжнародних кооперативних організацій, політичні, громадські та релігійні діячі, науковці, що займаються дослідженнями кооперативної проблематики. Конгреси відбуваються кожні чотири роки й обговорюють найважливіші проблеми світового кооперативного руху, питання, які мають стратегічне значення для його розвитку. Найвищим органом управління Міжнародним кооперативним альянсом є Генеральна Асамблея – збори представників від усіх організацій – членів МКА, що збираються раз на два роки. Вищим виконавчим органом управління МКА є Правління альянсу. Правління обирається Генеральною асамблеєю на чотири роки і складається з президента МКА, чотирьох віце-президентів та 18 членів. Двоє з останніх представляють секторальні організації й один – молодіжні кооперативи. Організації – члени МКА не можуть мати в Правлінні більше ніж одного представника за винятком президента. Органом членського контролю в управлінській структурі Альянсу є Комітет аудиту і контролю. Він складається з трьох-п'яти членів. Комітет уповноважений призначати аудитора МКА і проводити щорічну перевірку фінансової діяльності Альянсу та фінансових зобов'язань його членів. Про результати аудиту комітет звітує перед Генеральною Асамблеєю та Правлінням [9].

Невід'ємними елементами організаційної структури Міжнародного кооперативного альянсу є його регіональні органи управління. Вони створені, щоб сприяти співпраці між організаціями – членами МКА на регіональному рівні. Зокрема, регіональні асамблеї Азії й Океанії, Америки, Африки та Європи, що збираються щороку, втілюють у життя рішення Генеральної Асамблеї, визначають пріоритети робочих програм МКА для своїх регіонів, а також готують звіти, пропозиції та резолюції для розгляду на Генеральній Асамблеї. Політику, визначену регіональними асамблеями, реалізують регіональні ради, які очолюють віце-президенти МКА. Центральні та регіональні органи управління мають свій апарат – Адміністрацію. Адміністрацію очолюють, відповідно, Генеральний директор МКА та регіональні директори. Генеральний директор – основна посадова особа в МКА. Він керує центральним офісом Альянсу в Женеві, добирає кадри та очо-

лює секретаріат МКА. Генеральному директору МКА підзвітні всі регіональні адміністрації [9].

Господарськими секторами кооперативної діяльності управляють спеціалізовані організації. Це – міжнародні кооперативні організації, що є членами МКА й об'єднують сільськогосподарські, фінансові, споживчі, житлові та інші кооперативи. Негосподарськими секторами керують спеціальні комітети: Комунікативний комітет (ICACC), який відповідає за зв'язки між національними кооперативними організаціями, Комітет кооперативних досліджень (ICACCR), Комітет розвитку людських ресурсів (ICAHKDC) та Комітет гендерної рівності (ICAGEC). Спеціалізовані організації та комітети створені відповідно до рішень Генеральної Асамблеї МКА і підзвітні їй у своїй діяльності [1, с. 380].

Децентралізована організаційна структура Міжнародного кооперативного альянсу дає змогу ефективно реалізовувати свої основні цілі. Політика МКА здійснюється у таких напрямках:

1. Забезпечення співробітництва кооперативних організацій на міжнародному рівні. Розвиток співробітництва координує Комунікативний комітет. Цей комітет, а також спеціалізовані організації МКА сприяють укладенню взаємовигідних економічних угод, налагодженню науково-технічних зв'язків та обміну досвідом між кооперативними організаціями з різних країн та регіонів.

2. Зокрема, останнє десятиріччя для кооперативів Європейського Союзу було сповнене роботи за трьома основними напрямками: розширення сфери використання кооперативних об'єднань, удосконалення кооперативного законодавства, визнання політичними структурами Євро-союзу за кооперативами належного місця в реалізації тих завдань, що стоять нині перед європейською спільнотою. Останнім часом завдяки зусиллям МКА Європи, Єврокомісія прийняла Європейський кооперативний статут (SCE) та спеціальне Звернення про сприяння розвитку кооперативів у Європі.

3. Захист кооперативної ідентичності, поширення кооперативної ідеї. Збереження кооперативної своєрідності в умовах глобалізації та переходу до постіндустріального суспільства визнається пріоритетом МКА. Питання кооперативної теорії розглядалися на всіх останніх конгресах Альянсу. Вони – предмет діяльності численних наукових та інформаційно-методичних центрів, створених за його участі. Результати наукових досліджень та методичні рекомендації кооперативним організаціям подають на сторінках журналів МКА «Новини Міжнародного кооперативного альянсу» та «Огляд міжнародної кооперації».

4. Забезпечення підтримки кооперативного руху на міжнародному та національному рівнях. Підтримку кооперації забезпечує регулярне співробітництво МКА з державними та громадськими міжнародними організаціями, зокрема з Організацією Об'єднаних Націй (ООН), Міжнародною організацією праці (МОП), Міжнародною продовольчою та сільськогосподарською організацією (ФАО) та ін.

5. Сприяння кооперації в державах із перехідною економікою та в країнах, що розвиваються. МКА приділяє постійну увагу кооперативному рухові в країнах Азії та Африки, а останніми роками ще й кооперації в державах Східної й Центральної Європи, що перейшли до демократії та ринкової економіки. Для допомоги кооперації цих країн регулярно розробляють спеціальні програми, до виконання яких залучають міжнародні та національні кооперативні організації, громадські об'єднання і фонди. Програми передбачають різноманітну фінансову, технічну, організаційну й культурно-просвітню допомогу кооперативам у цих регіонах.

6. Підвищення кваліфікації спеціалістів і керівників кооперативів із питань менеджменту, фінансової роботи, підготовки кадрів тощо. Цей напрям останнім часом теж став пріоритетом МКА, що пояснюється зростаючим притоком у кооперативи нових людей та ускладненням управління кооперативом в умовах високоінтенсивної економіки. Для навчання кооперативних кадрів розробляють і реалізують спеціальні освітні програми, надають підтримку кооперативним навчальним закладам, проводять «круглі столи», семінари, конференції з обміну досвідом кооперативної діяльності, збирають та узагальнюють інформацію про нові види послуг і набутки кооперативного менеджменту, які існують в різних країнах, тощо.

7. Підтримка і проведення акцій міжнародного та національного рівня, спрямованих на вирішення глобальних проблем людства. МКА та національні об'єднання кооперативів надають моральну, фінансову й організаційну підтримку ініційованим іншими організаціями заходам та діям на захист миру, навколишнього середовища, прав та свобод людини і народів. Вони також самостійно проводять подібні акції, борючись із бідністю, безробіттям, соціальною несправедливістю тощо. МКА виступає за створення всім народам рівних можливостей в умовах глобалізації економіки [10].

Крім Міжнародного кооперативного альянсу, у світі існують інші міжнародні кооперативні організації, діяльність яких у справі розвитку кооперації заслуговує пильної уваги. До таких організацій належить Об'єднаний комітет сприяння й надання допомоги кооперативам, що є єдиною міжнародною кооперативною організацією, до якої входять як урядові, так і неурядові організації. Членами Об'єднаного комітету сприяння й надання допомоги кооперативам є Секретаріат ООН, МОП, ФАО, МКА, Всесвітня рада кредитних спілок, Міжнародна федерація робітничих плантацій, сільського господарства й суміжних професій. Комітет функціонує як сполучна ланка між установами ООН та міжнародними неурядовими організаціями і створений для сприяння й координації допомоги кооперативам країн, що розвиваються. Ініціатором заснування такого органу виступив наприкінці 60-х років МКА. Ідею підтримали МОП і ФАО, і наприкінці 1971 р. було створено Об'єднаний комітет сприяння в наданні допомоги кооперативам, який приділяє чималу увагу дослідницькій діяльності, готує аналітичні огляди про розвиток кооперації в різних країнах, розглядає проблеми кооперативної теорії та практики. Робота комітету суттєво розширює можливості й підвищує ефективність допомоги, яка надається по лінії міжнародних організацій кооперативам країн, що розвиваються.

Всесвітня рада кредитних спілок – член Комітету – знаходиться в Медісоні (штат Вісконсін, США). Всесвітня рада кредитних спілок є міжнародною кредитною організацією, яка надає технічну, організаційну й фінансову допомогу своїм організаціям-членам у справі створення та укрупнення кредитних спілок у всьому світі. На Третій всесвітній конференції з кооперативного кредиту й заощаджень у 1974 р. в Лондоні було створено Міжнародний комітет взаємодії з кооперативного кредиту та заощаджень. Цей комітет є організацією, яка ставить собі за мету сприяти розвитку кредитно-заощаджувальних кооперативів у всьому світі й координувати їх діяльність на міжнародному рівні завдяки обміну інформацією, персоналом та експертами. Членами Комітету є МКА, Всесвітня рада кредитних спілок, Центральний кооперативний банк сільського й лісового господарства (Японія), Національна конфедерація взаємного кредиту (Франція), Народні каси ім. Дежардена (Канада), група кооперативів Райффайзена (Бенілюкс), Спілка кредитних кооперативів (Франція).

Організація кооперативів Америки (ОКА), що є членом МКА, – це поки що єдина регіональна міжнародна організація, членство в якій є відкритим для кооперативних організацій усіх країн Американського континенту. Створена в 1963 р., ОКА своїм головним завданням вважає створення та розвиток кооперативних федерацій. Велику увагу надає ОКА кооперативній освіті: керівним працівникам країн Латинської Америки вона виділяє стипендії для навчання в інших країнах. Організація сприяє вдосконаленню кооперативного законодавства й упровадженню законів у силу, а також організовує кооперативні конференції латиноамериканських країн, налагоджує ділові стосунки з міжнародними організаціями. Штаб-квартира ОКА міститься в Боготі (Колумбія).

Найактивніше розвивається міжкооперативна співпраця в країнах Скандинавії. У Швеції, Фінляндії, Норвегії, Данії, Ісландії ще протягом 1918-1920 рр. помітно розширилися спілки кооперативних підприємств у галузі закупівель і розподілу продовольчих і непродовольчих товарів, а також різних товарів власного виробництва. У Фінляндії було створено товариство «Нордспрей», яке виготовляло аерозольні товари. У Швеції та Норвегії виникло товариство для виробництва шоколаду та кондитерських виробів «Нордчочоляд». У Норвегії було засновано кооперативну фабрику «Нордкронен», яка виробляла туалетне мило, а також шведсько-фінське товариство «Тео-Оу», яке продукувало пральні порошки, та шведсько-норвезьке товариство для виробництва електричних духовок.

У 1918 р. виникло Скандинавське кооперативне гуртове товариство, до складу якого увійшли кооперативні спілки Швеції, Данії, Норвегії, пізніше – кооперативні організації Фінляндії та Федерації ірландських кооперативів. Штаб-квартира гуртового товариства знаходилася у Копенгагені. У 1975 р. з'явилося нове спільне підприємство кооперативних організацій Данії, Фінляндії, Норвегії та Швеції – «Нордтенд», яке виготовляло мило, миючі й очищувальні засоби.

У 1974 р. кооперативні організації США, Швеції, Канади, Данії, Бельгії, Великобританії, Франції, Єгипту, Ірану, Японії, Норвегії, Швейцарії та інших країн створили Міжнародну кооперативну нафтову асоціацію із центром у Нью-Йорку, яка закуповує нафту та нафтопродукти для своїх членів. Асоціація побудувала декілька великих заводів із переробки нафти та виробництва змішаних масел. Такі заводи є в Голландії, Швеції, Бірмі, Шрі-Ланці та деяких інших країнах.

19 найбільших сільськогосподарських постачальних кооперативів США утворили міжнародну торговельну компанію для постачання енергії своїм членам, відому як Міжнародний енергетичний кооператив. Ця компанія підтримує прями зв'язки з країнами – виробниками нафти, щоб забезпечити постачання кооперативам потрібних енергетичних продуктів.

Успішно функціонує Міжнародний кооперативний банк, який заснували 59 організацій із 21 країни, що стали його пайовиками.

Великий вплив на міжнародному ринку має торговельне об'єднання ІНТЕРКООП, до якого входять 22 споживчі кооперативні організації з 18 країн. ІНТЕРКООП здійснює спільні закупівлі великими обсягами, організовує виставки кооперативної продукції, сприяє обміну досвідом торгівлі задля підвищення конкурентоспроможності споживчих кооперативів. ІНТЕРКООП має свої контори в Гонконзі, Іспанії, Бразилії, Аргентині, США й Австралії.

З 1962 р. існує Європейське співтовариство споживчих кооперативів ЄВРОКООП, засноване кооперативними спіл-

ками країн Спільного ринку. У 1965 р. ЄВРОКООП розпочав здійснювати перші спільні закупівлі продовольчих товарів, у 1966 р. побудував першу спільну фабрику кексів в Утресті (Голландія), згодом – фабрику для виробництва шоколаду й карамелі в Дортмунді (ФРН). ЄВРОКООП планує й надалі розширювати свою виробничу діяльність. У 1972 р. ЄЕС визнала ЄВРОКООП як організацію споживачів і ввела її до складу дорадчого комітету з питань споживання.

У розвитку міжнародних кооперативних зв'язків відіграють чималу роль й інші кооперативні об'єднання різних країн світу. Міжнародна кооперативна співпраця та міжнародні кооперативні об'єднання були економічним підґрунтям інтернаціоналізації господарської науки кооперативів капіталістичних країн, яка сприяла процесам інтеграції й централізації в кооперативних організаціях, певною мірою зміцнювала позиції кооперативного сектору в економіці країн із ринковою економікою.

Велику увагу питанням кооперації надає ООН, особливо її економічна й соціальна рада (ЕКОСОП). Послідовна політика, що її проводить ООН на підтримку кооперації, мала вплив на спеціалізовані установи ООН, діяльність яких останнім часом усе більше орієнтується на заохочення кооперативних програм і проектів розвитку. До таких установ належить зарахувати Продовольчу й сільськогосподарську організацію (ФАО), Програму розвитку ООН (ПРООН), Організацію з питань освіти, науки й культури (ЮНЕСКО), Організацію з промислового розвитку (ЮНІДО), Фонд із капітального розвитку (ФКРООН) та низку інших.

Особливу роль у розвитку кооперації відіграє Міжнародна організація праці (МОП), яка практично від дня свого заснування в 1919 р. внесла споживчі товариства до списку організацій, сприяння яким відповідало меті й завданням МОП. За роки існування МОП її кооперативна програма зазнала докорінних змін. Умовно цю діяльність МОП можна поділити на три періоди. Протягом перших трьох десятиліть праця кооперативного відділу МОП концентрувалася на допомозі кооперативам промислово розвинутих країн через провадження досліджень, розповсюдження інформації, розвиток співпраці з кооперативними організаціями. Починаючи від 50-х років її увага поступово зміщується в бік країн, що розвиваються. Посилаючи місії в країни, що розвиваються, МОП надає консультативну допомогу в розробленні кооперативного законодавства, створенні державних установ, сприяє кооперативам у підготовці кадрів тощо.

На початку 70-х років активізувалася діяльність Продовольчої й сільськогосподарської організації (ФАО) в галузі кооперації. У 80-х роках ФАО здійснювала конкретні проекти майже в 40 країнах, що розвиваються, провела дослідження з проблем кооперації, організувала навчальні кооперативні курси, симпозиуми, семінари, виділяла стипендії тощо. В останніх програмах ФАО посилену увагу надавалося питанням залучення жінок до кооперації.

Усе більшу зацікавленість кооперацією виявляла Організація з питань освіти, науки й культури (ЮНЕСКО), особливо в галузі освіти членів кооперативів, ліквідації неписьменності. ЮНЕСКО тісно співпрацює з Міжнародним кооперативним альянсом. МКА має консультативний статус вищої категорії в ЮНЕСКО.

Плідно розвивається співпраця МКА з організацією для промислового розвитку ООН, особливо зі спеціалізованим комітетом робітників виробничих і ремісничих кооперативів (ЮНІДО). Практична допомога ЮНІДО переважно зводиться до підготовки кваліфікованих кооперативних фахівців із країн, що розвиваються, а також до організації разом із МКА семінарів та інших заходів щодо питань промислових кооперативів.

Вагомий внесок у кооперативний рух здійснює Програма розвитку ООН, яка є основним джерелом фінансування проектів допомоги кооперативам. Тісні контакти налагоджено між МКА і ПРООН, якому надано статус співпрацюючої організації.

Наведені факти свідчать про те, яку підтримку має у світовій організації націй кооперативний рух, що став невід'ємною частиною її практичної діяльності.

Висновки. Протягом ХХ ст. світовий кооперативний рух активно розвивався. Цей розвиток виявився у зростанні кількості кооперативів та їх членів, в укрупненні кооперативних організацій та концентрації кооперативних капіталів, збільшенні масштабів господарської діяльності кооперативів, поширенні кооперації за межі Європи, активному співробітництві кооперативів на національному й міжнародному рівнях, а також в усамостійненні кооперативного руху та зростанні впливу кооперативної ідеології. Співробітництво кооперативних організацій сьогодні відбувається у глобальному та континентальному масштабах. Кооперація проникає в усе нові сфери людської життєдіяльності, зокрема в освіту, охорону здоров'я, спорт, туризм, соціальну адаптацію людей з обмеженими можливостями тощо. Роль світового центру кооперативного руху, який об'єднує, представляє й обслуговує кооперативи, відіграє Міжнародний кооперативний альянс. Організаційна структура МКА децентралізована, що дає йому змогу ефективно проводити спрямовану на реалізацію основних цілей цієї організації політику. Міжнародний кооперативний альянс покликаний сприяти глобальному розвитку кооперативного руху, захищати цінності та принципи кооперації, взаємовигідні для кооперативів – членів цієї організації стосунки, у тому числі й економічні, піклуватися про розвиток людства, економічний і соціальний прогрес, гендерну та расову рівність, мир і безпеку народів, залишаючись при цьому незалежним від будь-якої політичної чи релігійної організації об'єднанням. Із 1992 р. повноправним членом МКА є Центральна спілка споживчих товариств України. Національна кооперація сьогодні має реальний шанс стати органічною частиною міжнародного кооперативного руху.

Список використаних джерел:

1. Гелей С. Теорія та історія кооперації: [підручник] / С. Гелей, Р. Пастушенко. – К.: Знання, 2006. – 513 с.
2. Семів С. Вплив світової фінансової кризи на діяльність споживчої кооперації України / С. Семів // Вісник Львівської комерційної академії. – 2009. – Вип. 30. – (Серія економічна). – С. 127-132.
3. Споживча кооперація України. Кн. 1: Ринкова орієнтація споживчої кооперації України / В. Апопій, С. Бабенко, Я. Гончарук [та ін.]. – Львів: Коопосвіта. – 1999. – 366 с.
4. Бабенко С. Трансформація кооперативних систем у перехідній економіці: [монографія] / С. Бабенко. – К.: Наукова думка, 2003. – 332 с.
5. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004-2015 роки) «Шляхом Європейської інтеграції» / А. Гальчинський, В. Геєць [та ін.]. – К.: Держкомстат України, 2004. – 416 с.
6. Кооперативы в процессе социального развития [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.copacgva.org/publications/un/a64132r.pdf>

7. The International Co-operative Alliance [Electronic resource]. – It is access mode: <https://ica.coop/en/international-co-operative-alliance>
8. Statutes [Electronic resource]. – It is access mode: <http://www.ica.coop/ica/2009-ica-statutes.pdf>
9. ICA Structure [Electronic resource]. – It is access mode: <http://www.ica.coop/ica/structure.html>
10. ICA Activities [Electronic resource]. – It is access mode: <http://www.ica.coop/activities/index.html>

Анотація. В статті розглянуті сучасна структура, форми та методи діяльності Міжнародного кооперативного альянсу. Зазначено, що Міжнародний кооперативний альянс є впливовою економічною та політичною силою, яка сприяє глобальному розвитку кооперативного руху, захищає цінності та принципи кооперації, турбується про розвиток людства, економічного та соціального прогресу.

Ключевые слова: Міжнародний кооперативний альянс, українська кооперація, кооперативне руху, устав, правління, кооператив.

Summary. The article deals with the current structure, forms and methods of activity of the International Cooperative Alliance. It is noted that the International Cooperative Alliance is an influential economic and political force that promotes the global development of the cooperative movement, protects values and principles of cooperation, takes care of human development, economic and social progress.

Key words: International Cooperative Alliance, Ukrainian cooperation, cooperative movement, charter, rule, cooperative.

УДК 331.526:330.101.541

Владика Ю. П.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів та страхової справи
Міжрегіональної Академії управління персоналом*

Vladyka Y. P.

*Candidate of Economic Sciences Docent the Department
Interregional Academy of Personnel Management*

ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИВАННЯ ВИРОБНИЦТВА ЗЕРНА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

FEATURES OF ATTRACTING INVESTMENTS IN GRAIN CROP PRODUCTION TO AGRICULTURAL ENTERPRISES

Анотація. Досліджено теоретичні, методичні та практичні аспекти еколого-економічного інвестування сільськогосподарських підприємств та залучення інвестицій у виробництво зернових для підвищення його економічної ефективності. Обґрунтовано особливості управління інвестиційною діяльністю сільськогосподарських підприємств. Доведено, що створення сприятливого інвестиційного клімату в аграрній сфері та активізація інвестиційної діяльності всіх господарчих суб'єктів, з огляду на сучасне фінансове та матеріально-технічне становище сільськогосподарських підприємств, потребують вирішення завдання якісної зміни підходів до управління агропромисловим виробництвом загалом, кожної галузі та господарюючого суб'єкта. Тому необхідне формування дієвого механізму управління еколого-економічним інвестуванням в аграрній сфері, адекватного умовам сучасного економічного стану, враховуючи специфіку агропромислового виробництва, здатного створити економічно вигідні умови для стимулювання накопичення аграрного капіталу та росту ефективності його використання, що можливо за рахунок розвитку екологічного агропідприємництва.

Ключові слова: інвестування сільськогосподарських підприємств, управління інвестиційною діяльністю, залучення інвестицій у виробництво зернових.

Постановка проблеми. Інвестиційні процеси в агропромисловому виробництві стримуються відсутністю належного обсягу інвестиційних ресурсів, несприятливим інвестиційним кліматом, недосконалістю галузевого інвестиційного менеджменту, відсутністю страхування інвестицій, нерозвиненістю галузевої інвестиційної інфраструктури, юридичною невідповідністю низки керівників до сприйняття нових механізмів інвестування [1]. Без розв'язання проблеми інвестиційного забезпечення

сільськогосподарських підприємств стають досить первинними перспективи оновлення матеріально-технічної бази, підвищення ефективності господарської діяльності, створення конкурентоспроможного сільськогосподарського виробництва, просування вітчизняної продукції на світові ринки і, як наслідок, соціально-економічний розвиток сільських територій.

Виробництво і реалізація зерна сільськогосподарськими підприємствами є ефективними у зв'язку з тим, що